

RAMY

MUANIS SINANOVIĆ

Grehi milenjskih muslimanov

Eno osrednjih pravil islamskega verovanja je, da je treba greh ohraniti znotraj odnosa med posameznikom in Bogom. Odnos do samega greha je morda permissivnejši, kot je v navadi v tradicionalni zahodni kulturi, a njegovo izpostavljanje v javnosti velja za veliko napako, saj ruši svetost skupnega prostora. Lahko rečemo, da serija **Ramy** (2020), katere avtor je istoimenski ameriški stand-up komik egiptovskega rodu, ki se piše Youssef, to pomembno pravilo močno prekrši. Vedno znova.

Serija spremlja življenje naslovnega lika, milenjskega muslimana v New Jerseyju trumpovske Amerike, in njegovih družinskih članov. Epizode so dolge dobrih dvajset minut in po značaju spominjajo na kulturnega **Louija** (2010–2015, Louis C.K.): poantirani trenutki nekega življenja, ki se povezujejo v širšo zgodbo, prepletkani z ekscesnim, nekoliko temnim humorjem in eksistencialnimi vozlišči, ki premetavajo protagonista, pa tudi vzporedne like. Youssef gre v snovanju pripovednega sveta precej daleč, saj v posameznih delih sestavljanje dopolnjuje s perspektive drugih likov: Ramyjevega strica, mame, sestre in očeta. Vse stranske zgodbe so izpeljane z enako močjo kot glavna in skoraj se zdi, da gledamo vizualni roman, veliko večgeneracijsko družinsko pripoved

v Ameriki, v stilu kakšne Rothove *Ameriške pastorale*, le da v zgoščeni in komični obliki.

Skozi dve sezoni – potrjeno je tudi snemanje tretje – se udarno in brez opaznih napak izriše zapletena sociološka in bivanjska slika sodobnih ameriških, pa tudi na splošno zahodnih milenjskih muslimanov. Razpetost med svetom, v katerem vlada prost pretok želje, brezkompromisno zasledovanje užitka v postpostmoderni stvarnosti ter zavezanostjo Bogu prispeva k neverjetno kompleksnim in dvoumnim življenjskim oblikam. Te so seveda daleč od stereotipnih predstav o življenju muslimanov kot o nečem rigidnem in vnaprej določenem. Tu imamo antisemitske in šovinistične sorodnike, očete, ki se spopadajo s krizo odgovornosti, mame, ki so izgubljene v novih simbolnih redih, in sestre, ki v primerjavi z bratom – tudi če komaj opazno – pogosto potegnejo krajšo. Imamo razpetost med domovino staršev in lastno domovino ter razočaranje ob uvidu, da smo postali globalna vas, da so tudi domovine prednikov v hudi moralni krizi ter da na Zemlji nimamo več pravega duhovnega domovanja. Razpetost med zadržimi, formalističnimi pojmovanji vere in mehko posvečenih učiteljev.

Nadaljevanki z razbitjem vseh tabujev glede stanja mladih muslimanov uspe ponuditi morda prvi resen vpogled v njihova življenja na ravni množične kulture, pogled, ki gre onkraj platonskih idealov, kakršne spodbujajo verske avtoritete. Če je tovrstno razbitje tabujev glede številnih drugih tem zahodne družbe pravzaprav že norma in nima pravega subverzivnega jedra, pa je v tem primeru lahko dvojno osvobajajoče – mladim muslimanom lahko pokaže, da se z enakimi dilemami srečujejo tudi (mnogi) drugi, nemuslimanom pa v času, ko je življenje muslimanov pod drobnogledom, ponudi realističen vpogled v dejansko situacijo, s tem pa odstre tisto tančico, na katero se projicirajo miti in predsodki.

Vendar Ramy ni zanimiv zgolj z vidika reprezentacije muslimanskega vsakdana, temveč tudi kot uvid v intersekcionalne boje ameriške družbene centrifuge. Rasizem Arabcev do temnopoltih; rasizem drugih manjšin do muslimanov; odnos muslimanov do LGBT tematik; odnos muslimanskega srednjega razreda do *deplorables* belcev; patriarhat. Vse to so teme, ki se odprejo, a subtilno, večinoma brez izrazite tendencioznosti in brez ponujanja lahkih odgovorov. Pri tem pa tudi brez zadržkov in z lucidnim vpogledom v njihovo pomembnost ter večznačnost. Ravno tako se serija v širokem loku izogne viktimizaciji ter položaj muslimanov prikaže iz različnih zornih kotov, s čimer tudi ponudi vpogled v razkorak med udarniško medijsko reprezentacijo, ki jo spremljamo v množičnih medijih, ter raznolikostjo dejanske vsakdanje življenjske prakse. Moč Youssefovega pripovedništva se izraža tudi skozi pametno, brezkompromisno in obenem občutljivo prepletanje vseh teh tem.

Vizualno gre za povsem spodoben nekinematografski izdelek. Obrtniško spretno je uporabljen nabor standardnih režijskih tehnik, ki pritičejo posameznim dogajalnim situacijam. Poseben ton daje pretežno nočno dogajanje. Temni nadih ustreza eksistencialni krizi oziroma temni noči duše protagonista, če se poslužimo znanega duhovnega koncepta. Dodaten čar daje vpogled v atmosfero mesta New Jersey, ki je pravzaprav podobne velikosti kot Ljubljana. Nehote se zarisujejo primerjave, s tem pa občasna prepoznavanja, ki bi bila prazna, če jih ne bi spremljala opažanja o razlikah med obema krajema.

Na nekaterih mestih se zdi, da sta transgresivnost dejanj in absurdnost situacij pretirana, da gre Ramy vendarle malo predaleč, preveč na silo v rušenju tabujev. Vendar je vsaka od teh situacij tako komična, da se tega vtisa hitro znebimo, saj v okviru celote dobijo svoje mesto.

Največji dosežek serije pa je morda v tem, da kljub kršenju pravila o javnem neizpostavljanju grehov ravno skozi to transgresijo uspe dokazati večnost duhovnega jedra vere. To je toliko močnejše, toliko bolj žari, kolikor bolj Ramyju vsakič znova spodleti, mu ne uspe zadostiti njenim visokim standardom. Njen osrednji nauk, ki se opira na sufijsko interpretacijo, po kateri je glavni cilj izguba ega, presega vse posamezne like, tudi najbolj modre, in se v skladu s totalnostjo transcendence Boga v islamu nazadnje izkaže v svoji čisto duhovni obliki. Na eni strani torej za čistost duhovnega sveta; na drugi za naturalistično umazanost življenja. Tovrstno dihotomijo je zelo težko prikazati, ne da bi delovala kičasto ali težko dostopno za zahodno občinstvo. Youssefu je

genialno uspela ravno skozi odpoved omenjenim tabujem, s tem pa je postavil visoke standarde za nadaljevanje serije. Upamo lahko, da jih bo seriji uspelo izpolniti in ponuditi (ali pač spet ne ponuditi) odgovor na vprašanje o premostljivosti te razdalje, ki se je do zdaj vsakič znova zamaknil, v enako prepričljivi obliki.

LOVECRAFTOVA DRŽAVA

IGOR HARB

Orgija žanrov in rasizma

Serija **Lovecraftova država** (Lovecraft Country, 2020–) je krasen žanrski izdelek, ki skozi deset epizod ponudi paleta (pod)žanrskih izkušenj, čeprav zaradi tega trpi koherenca širše zgodbe. Ime serije – in istoimenskega romana, na kateri temelji – je nekoliko zavajajoče, saj se zdi, da prinaša grozo in pošasti enega od utemeljiteljev grozljivk, H.P. Lovecrafta. Teh sicer spoznamo kar nekaj, vendar je osnovni fokus na Lovecraftovih osebnih, izrazito rasističnih prepričanjih (ki, če jih beremo dovolj pozorno, vejejo iz njegovih del), država iz naslova pa so ZDA v petdesetih letih 20. stoletja.

Prve minute serije zapolni fantazijska, sanjska scena, v kateri se glavni junak Atticus Freeman, temnopolti ameriški vojak v korejski vojni, sooči z grozo vojne, rasne politike in fenomeni znanstvenofantastične literature, ob kateri uživa. Ta sekvenca je iskren napovednik celotne serije, saj je kalejdoskopska mešanica žanrov, idej, konceptov in podob osrednji element izkušnje ogleda. V njej se sredi vojaških frontnih linij pojavijo vesoljci, Cthulhuju podobne pošasti in celo princesa z Marsa, nevarno beštijo pa na koncu ugonobi legendarni temnopolti igralec bejbola Jackie Robinson. Naslednjo sekundo se Atticus, prej še začudeni pešak sredi kaotične fantazije, zdaj potnik na avtobusu, natančneje v zadnji vrsti, rezervirani za temnopolte, prebudi iz sna. Vrača se v Chicago, da bi poiskal pogrešanega očeta. Ta mu je poslal nenavadno pismo, ki ga že vodi na pustolovščino, a pot do tja je tlakovana z drobnimi in grobimi manifestacijami rasizma. Skozi prvo epizodo se rasizem nenehno stopnjuje,